

формування будь-якої держави. Центральна Рада набувала ознак нинішнього парламенту, а Генеральний Секретаріат ставав схожим на уряд [3, с. 11].

З метою чіткого визначення рамок діяльності Генерального Секретаріату 10 липня 1917 р. Центральна Рада проголосила Декларацію Генерального Секретаріату. Цей документ визначав компетенцію та структуру цього органу влади та усіх окремих секретарств. Містилося положення про те, що Генеральний Секретаріат повністю повинен підпорядковуватися Центральній Раді.

Тимчасовий уряд сприйняв дані події з великим обуренням. Оскільки не очікував того, що українці так рішуче і стрімко почнуть свою боротьбу. Тому російська влада у мирний спосіб намагається розв'язати це питання та її представники прибувають до Києва, аби просити про відмову від І Універсалу.

І Універсал став дуже важливим для історії всієї України, оскільки саме з нього почалась українська революція увійшла в активну фазу, боротьба за національні права та державність України посилилася.

Література:

1. Кондратюк С. Державотворча діяльність Української Центральної Ради [Електронний ресурс] / С. В. Кондратюк // Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів. – 2011. – С. 22-28. - Режим доступу до ресурсу: <http://lawreview.chnu.edu.ua/visnuku/st/578/4.pdf>.
2. Яневський Д. Українська Центральна Рада: перші кроки до національної державності (березень – листопад 1917 р.) [Електронний ресурс] / Д. Б. Яневський // Київ. – 1990. – С. 27. - Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/Preprint/1990/1.pdf>.
3. Благівісний С. Автореферат. Організаційно-правові засади діяльності урядів «Першої» та «Другої» УНР [Електронний ресурс] / С. Г. Благівісний // Харків. – 2005. – С. 20. – Режим доступу: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F?func=find-b&request=000357996&find_code=SYS.
4. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть [Електронний ресурс] / М. С. Грушевський // К.: Товариство «Знання» України. – 1991. – С. 240. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/337846/>.
5. Пулим О. Політика Української Центральної Ради щодо національних меншин Української Народної Республіки [Електронний ресурс] / О. В. Пулим, О. О. Юрчук // Військово-науковий вісник. – 2008. – Вип. 10. – С. 131-141. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnv_2008_10_12.

Рудько К.

(наук. кер. – проф. Стрілець В.В.)

*студент 1 курсу Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Права громадян УНР та національних меншин за законами 1917-1918 рр. та Конституцією УНР 1918 р.

Внаслідок закономірного державно-політичного процесу в Україні було прийнято першу Конституцію новітньої історії. 29 квітня 1918 р., на останній сесії Української Центральної Ради прийняли Основний Закон, який мав назву «Статут про державний устрій, права і вольності УНР». Документ містив в собі 83 статті, об'єднані у 8 розділів (Загальні постанови, Права громадян України, Органи влади Української Народної Республіки, Всенародні збори Української Народної Республіки, Про Раду Народних Міністрів Української Народної Республіки, Суд Української Народної Республіки, Національні Союзи, Про часове припинення громадських свобод).

Значне місце в Конституції посідали права і свободи людини. Пріоритетність цих прав підкреслювало те, що розділ «Права громадян України» займав своє місце відразу після

«Загальних постанов». Нормативно-правовими актами, які закріплювали права громадян УНР були Закони «Про громадянство УНР» та «Про реєстрацію громадян УНР». Згідно Закону «Про громадянство УНР» – «громадянином Української Народної Республіки вважати кожного, хто родився на території України і зв'язаний з нею постійним перебуттям та на сій підставі відбере собі свідоцтво приналежності своєї до громадян Української Народної Республіки» [1, с. 173]. Підвалини демократичних прав та свобод, а саме: рівність прав та обов'язків для чоловіків та жінок, свобода віросповідання, слова, друку, страйків, союзів, недоторканності особи й помешкання, які знайшли своє відображення в Конституції було закладено у III Універсалі [3, с. 401]. Окрім цього, люди були рівними у своїх правах, ні майнове становище, ні освітній рівень не допускав дискримінації. Активне та пасивне виборче право мали всі, хто досягли двадцятилітнього віку, винятки становили лише «безумні або божевільні». Останнє положення статті 21 повідомляло, що: «Окремі постанови про права громадянства нормує спеціальний закон».

Враховуючи багатонаціональний склад України, в Конституції УНР був розділ VII, який налічував 10 статей, присвячених національним меншинам. Головною статтею було визнання права націй на національно-персональну автономію, що здійснюється через орган Національного Союзу. Один із сучасників писав щодо цього: «Якщо Французька революція проголосила права людини, американська – права громадянина, то українська пішла значно далі, проголосивши права націй» [4, с. 36]. Права національних меншин було узаконено, перевага була на боці найбільших за чисенністю громад – росіян, євреїв та поляк. Інші нації такі, як білоруси, німці, татари, греки, болгары та інші мали право на національно-персональну автономію тільки тоді, коли до Генерального Суду поступить заява окремої нації, скріпленої десятьма тисячами підписів, що заявляють про свою приналежність до даної нації.

Дбаючи про те, щоб інтереси національних меншин належно відстоювалися в органах виконавчої влади, 17 червня 1917 р. Генеральний секретаріат передбачив створення структурального підрозділу – секретарства з міжнаціональних справ на чолі з С. Єфремовим [3, с. 106]. Напрями діяльності секретарства були визначені у Деклараціях Генерального Секретаріату від 27 червня та 29 вересня 1917 р. В останній було проголошено захист національних меншин без обмежень у громадянських та політичних правах. Реалізацію цих завдань було покладено на секретарства з польських, російських та єврейських справ. Останні проявили себе досить активно, адже щодо них Українська Центральна Рада прийняла важливі закони: Закон «Про єврейські громадські ради» та Закон «Про єврейську вчительську семінарію» від 2 грудня 1917 р. та 12 квітня 1918 р. відповідно. [3, с. 496; 2, с. 264]. Значним досягненням для національних меншин було те, що вдалося врегулювати питання їхніх мов. Зокрема, Статут Генерального Секретаріату передбачав публікацію правових актів російською, польською та єврейською мовами.

Діяльність Української Центральної Ради було спрямована також і на забезпечення механізму представництва національних меншин в органах влади. Згідно з «Постановами комісії в справі проекту поповнення національного складу Української Центральної Ради представниками народів, що живуть на Україні в меншості» від 28 червня 1917 р., поповнення складу Української Центральної Ради національними меншинами передбачалося провести на основі їхньої пропорційності до всього населення України [3, с. 139]. 4 липня 1917 р. для забезпечення представництва у Малу Раду та Генеральний Секретаріат було визначено, що «максимум відсотків для національних меншостей призначено 30%» [5, с. 189]. 29 липня 1917 р. згідно «Постанови комісії в справі поповнення Центральної Ради», відбулося останнє масове поповнення складу Української Центральної Ради представниками національних меншин [3, с. 207-208].

Отже, діяльність Центральної Ради була спрямована на дотримання демократичних прав і свобод. Головним здобутком того часу можна вважати визнання права нації на національно-персональну автономію. Фундаментом Конституції 1918 р., яка мала назву «Статут про державний устрій, права і вольності УНР» були Універсали та Закони прийняті в попередніх

роках. І хоч Основний Закон не набрав чинності, він зміг донести до нащадків провідні ідеї української державності, заснованої на принципах деіократизму та національних толерантності.

Література:

1. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: [у 2-х т.] – К.: Вид-во «Наукова думка», 1997. – Т.2.: 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р. – К., 1996. – 422 с.
2. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: [у 2-х т.] – К.: Вид-во «Наукова думка», 1996. – Т.1.: 4 березня – 9 грудня 1917 р. – К., 1996. – 590 с.
3. Права національних меншин і громадян УНР за часів української Центральної Ради / Т. О. Подковенко // Університетські наукові записки. - 2006. - № 2. - С. 35-40. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2006_2_7
4. Представництво національних меншин в органах державної влади: історичний аспект / Т. Макаренко // Сіверянський літопис. — 2014. — № 1-3. — С. 188-192. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sl_2014_1-3_21.

Жовтяк Н.

(наук. кер. – доц. Нагорний В. В.)

*студентка V курсу факультету філології та журналістики
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

Взаємозв'язок держави та інститутів громадянського суспільства

Громадянське суспільство й держава перебувають у тісному взаємозв'язку, перше неможливе без другого. Завдяки державі людська спільнота набуває цивілізованості і стає суспільством. Поняття **громадянського суспільства** - одне з ключових в сучасній науці.

З появою держави починається складна і суперечлива історія її взаємодії з суспільством. Як форма організації суспільства і керуюча система держава виконує функції в інтересах всього суспільства, вирішує в ньому протиріччя, долає кризові ситуації. Разом з тим іноді вона може грати і деструктивну роль - підніматися над суспільством, проникати в усі суспільні сфери, скоювати їх, послаблювати і руйнувати суспільний організм. Інститути громадянського суспільства є тим інструментом, які забезпечують належне виконання покладених на державу функцій, а також не допускають повної монополізації влади останньою. Але загалом держава рухається разом з суспільством вперед, поступово стає більш сучасною і цивілізованою, зберігаючи при цьому відносну самостійність по відношенню до суспільства [1].

Громадянське суспільство виступає як певний супротив етатизму — напрям політичної думки, який розглядає державу як найвищий результат і мету суспільного розвитку, що призводить до надмірної централізації та концентрації влади в руках держави, є характерним для недемократичних держав. Громадянське суспільство — це суспільство, в якому має місце і постійно розширюється сфера вільного волевиявлення, яке сприяє розкриттю внутрішнього потенціалу людей і досягається через систему інституцій і відносин, що покликані забезпечити умови для самореалізації окремих індивідів і їх об'єднань, причому компетенція державного втручання в їхню діяльність обмежена до мінімуму і чітко означена. На моє переконання, недержавні інститути більш повно враховують та аналізують інтереси соціуму, є наближеними до нього та у подальшому намагаються направити діяльність держави у потрібному напрямі для вирішення відповідних проблем.

Розвинене громадянське суспільство є найважливішою передумовою побудови правової держави та її рівноправним партнером. За своєю суттю суспільство є нічим іншим, як соціальною суперсистемою, оскільки це багатоаспектне явище, яке охоплює взаємовідносини індивідів між собою, взаємовідносини, які породжені становленням та утворенням певних